

SAVONIA

OPINNÄYTETYÖ - AMMATTIKORKEAKOULUTUTKINTO
KULTTUURIALA

VIULISTINA TEATTERISSA

Raportti opinnäytetyöproduktiosta Annie Mestariampuja
-musikaalin viulistina

TEKIJÄ: Riina Salo

Koulutusala Kulttuuriala			
Koulutusohjelma/Tutkinto-ohjelma Musiikin koulutusohjelma			
Työn tekijä Riina Salo			
Työn nimi Viulistina teatterissa. Raportti opinnäytetyöproduktiosta Annie Mestariampuja -musikaalin viulistina.			
Päiväys	14.5.2019	Sivumäärä/Liitteet	17
Ohjaaja Anna-Maria Pekkinen ja Marko Salmela			
Toimeksiantaja/Yhteistyökumppani(t) Kuopion kaupunginteatteri			
Tiivistelmä			
<p>Tämän opinnäytetyöproduktion tekijä työskenteli orkesterin toisena viulistina Kuopion kaupunginteatterin Annie Mestariampuja -musikaalissa esityskaudella 2016-2017. Musikaalin orkesteri koostui ammattimuusikoista ja musiikin opiskelijoista ja sitä johti Mika Paasivaara. Musikaalin ensi-ilta oli 10.9.2016. Tekijän päätavoitteena oli tutustua teatterimuusikon työnkuvaan ja kehittää omaa osaamista yhtye- ja instrumenttitaitojen sekä eri tyyli-lajien ja rytmiikoiden osalta.</p> <p>Teatterilla työskentely oli tekijän mielestä erittäin hyödyllistä oman ammattitaidon kehittämisen kannalta. Tekijä laajensi omaa musiikillista osaamistaan ja sai soittoonsa uudenlaista iloa ja varmuutta. Myös teatterin toiminta ja työyhteisö sekä työskentelytavat tulivat tutuiksi.</p> <p>Teksti on opinnäytetyöproduktion raportointiosuus, jossa esitellään lyhyesti Annie Mestariampuja -musikaalin sisältöä ja syntyä, sekä käsitellään tekijän omia tavoitteita, kokemuksia, havaintoja ja muita produktion aikana opittuja asioita. Lopuksi kerrotaan myös teatterimuusikon työnkuvasta sekä koulutustarjonnasta.</p>			
Avainsanat Annie Mestariampuja, musikaali, teatterimuusikko			

Field of Study Culture			
Degree Programme Degree Programme in Music			
Author Riina Salo			
Title of Thesis Violinist in the theater. Report of thesis production.			
Date	May 14 th 2019	Pages/Appendices	17
Supervisor Anna-Maria Pekkinen and Marko Salmela			
Client Organisation /Partners Kuopio City Theater			
<p>Abstract</p> <p>The author of this thesis worked as a second violinist in <i>Annie Get Your Gun</i> musical in Kuopio City Theater during the performance period 2016-2017. The orchestra of the musical consisted of professional musicians and music students and it was led by Mika Paasivaara. The premiere of the musical was on the 10th of September 2016. The author's main goal was to get to know the job of a theater musician and to develop her orchestral and instrumental skills as well as her knowledge of different genres and rhythms.</p> <p>In the authors opinion, working at the theater was very beneficial for improving her professional skills as a musician. The author expanded her musical skills and got some new kind of joy and confidence in her playing. Also, the organization, community and working habits of the theater became familiar.</p> <p>The text is the report part of the thesis production. It includes a brief introduction to the origins and content of <i>Annie Get Your Gun</i> musical as well as the author's goals, experiences and observations. Finally, the author presents information about the theater musician's job and education possibilities.</p>			
<p>Keywords Annie Get Your Gun, musical, theater musician</p>			

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO	5
2	MUSIKAALI.....	6
2.1	Annie Mestariampuja	6
2.2	Viulun rooli	7
3	HARJOITTELUKAUSI	8
3.1	Itsenäinen työskentely	8
3.2	Orkesterin työskentely	9
4	NÄYTÖSKAUSI.....	10
4.1	Rutiinit.....	10
4.2	Kommunikointi	10
4.3	Keskittyminen	11
4.4	Fyysinen rasitus ja palautuminen	11
4.5	Esiintymisjännitys ja yleisön vaikutus	12
4.6	Palaute	13
5	TEATTERIMUUSIKON TYÖNKUVA	14
5.1	Muusikot teatterissa.....	14
5.2	Teatteri työyhteisönä	15
5.3	Koulutus	15
6	PÄÄTÄNTÄ	16
	LÄHTEET	17

Keväällä 2016 monien sattumien summana allekirjoitin työsopimuksen Kuopion kaupunginteatterin kanssa. Minut oli palkattu toiseksi viulistiksi tulevalle esityskaudelle (2016-2017) Annie Mestariampuja -musikaaliin. Orkesterin miehitys koostui ammattimuusikoista sekä opiskelijoista ja osa instrumenteista hoidettiin ns. kaksoismiehityksellä. Meitä viulisteja oli myös kaksi, jolloin harjoitukset sekä näytökset jaettiin puoliksi. Harjoituksia oli aikataulun mukaan 14 + 3 valmistavaa harjoitusta ja 3 pääharjoitusta (kenraalia). Esityksiä oli syksyllä yhteensä 34 ja keväällä 20. Musiikista, sovituksista ja bändin johdosta vastasi Kuopion kaupunginteatterin kapellimestari Mika Paasivaara.

Olin erittäin innoissani produktiosta, sillä olin juuri suorittanut viululla laajan B-tasosuorituksen ja oma musiikkisuhteeni oli koetuksella. Musikaalissa soittaminen tuntui siinä vaiheessa juuri sopivalta vaihtelulta klassisen musiikin tiukkojen teknisten vaatimusten vastapainoksi sekä hyvän musiikkisuhteen eheyttämiseksi. Musikaalissa soittaminen ei ollut minulle aivan uutta, sillä olen aiemmin ollut soittamassa mm. My Fair Lady -musikaalissa Pieksämäen Poleenin teatterissa sekä Viulunsoittaja katolla -musikaalissa Pielaveden kesäteatterissa. Tiesin siis suurin piirtein, mitä vastaavissa projekteissa työskentely vaatii ja olin erityisen iloinen siitä, että tuleva produktio oli niin sanotusti "the real deal", jossa mukana oli alan kovimpia ammattilaisia. Olen aina ollut sitä mieltä, että paras tapa oppia uutta on hypätä suoraan oikeaan toimintaan. Aika pian oivalsin myös, että tässähan olisi hieno tilaisuus tehdä opinnäytetyötä ja kokonaisuus alkoi hahmottumaan. Opinnäytetyön ohjaajan kanssa sovittiin, että muodoltaan työ tulisi olemaan projekti, jossa painotus olisi teatterimuusikon työtehtävissä ja kirjallinen osuus olisi raportointia omista kokemuksista ja tuntemuksista.

Päällimmäinen tavoitteeni oli, että löytäisin omaan soittooni jälleen rentoutta ja aitoa soittamisen iloa. Halusin myös laajentaa omaa osaamistani eri tyylilajien ja tekniikoiden parissa. Sen lisäksi toivoin toki myös kehittäväni yhteisoittotaitojani. Tiesin myös, että pienemmässä yhtyeessä soittaminen vaatisi minulta jonkin verran solistisempaa ja itsenäisempää otetta verrattuna esimerkiksi sinfoniaorkesterissa soittamiseen. Pedagogisessa mielessä toivoin, että tulisin oppimaan jotain myös orkesterin johdosta ja ison työryhmän parissa työskentelystä. Vähän myöhemmin kypsyi myös ajatus opinnäytetyön kokoamisesta.

2 MUSIKAALI

Sana *musikaali* tulee englannin kielen sanasta *musical*, joka taas on lyhennelmä termeistä *musical play* tai *musical comedy*. Musikaali on kehittynyt Yhdysvalloissa, tarkemmin Broadwayllä New Yorkissa, noin 1930-luvulla ja sen juuret löytyvät eurooppalaisista musiikinäytelmistä kuten wieniläisoperetista ja brittiläisestä music hall -perinteestä. Musikaalit koostuvat dialogin lisäksi laulu-, soitto- ja tanssinumeroista, jotka osaltaan kehittävät ja vievät juonta ja roolihahmoja eteenpäin. Musikaalille luonteenomaista ovat jazzvaikutteinen viihdemusiikki sekä amerikkalainen kielenkäyttö. Ennen musikaalin kehittymistä nykyisin tuntemamme muotoon teatteriseurueet esittivät lähinnä musiikki- ja tanssinumeroita, jotka eivät juonellisesti liittyneet toisiinsa ja joilla korvattiin yleensä juonellista heikkoutta. (Dallapiccola-Herve 1977, 376)

2.1 Annie Mestariampuja

Annie Mestariampuja on Dorothy ja Herbert Fieldsin käsikirjoittama musikaali, joka pohjautuu löyhästi yhdysvaltalaisen tarkka-ampujan Annie Oakleyn elämään. Dorothy Fields loi Annien roolin ystäväilleen Ethel Mermanille. Musikaalin on säveltänyt ja sanoittanut Irving Berlin, ja sen ensi-ilta New Yorkin Broadwayllä oli 16.5.1946. Musikaalia esitettiin yhteensä 1 147 kertaa. (Magee 2012, 228) Suomessa Annie Mestariampuja esitettiin joidenkin lähteiden mukaan ensimmäistä kertaa 1950 Svenska Teaternissa Helsingissä nimellä Annie Mästerskytten (Laine 2018).

Musikaalissa Annie Oakley voittaa tarkka-ammunta kilpailussa Frank Butlerin ja hänet palkataan Buffalo Billin kiertävään villin lännen showhun. Annien kyvyt uhkaavat Frankin asemaa shown tähtenä, ja tämä suhtautuukin uuteen tulokkaaseen aluksi nihkeästi. Monien mutkien jälkeen Annie ymmärtää, että voittaakseen Frankin sydämen hänen täytyy tekeytyä huonommaksi ampujaksi kuin mies. Asetelma kuulostaa tämän ajan hengessä erittäin sovinniselta, mutta tuon ajan mielikuva naisen asemasta yhteiskunnassa oli erilainen. Toisaalta Irving Berlinin musikaaleista kertovassa kirjassa Magee esittää, että juonella olisi tarkoituksenmukaisesti otettu kantaa toisen maailmansodan jälkeiseen aikaan. Naisten sodan aikana kehittyneet taidot ja asemat teollisuuden parissa eivät olleetkaan enää tervetulleita ja sotilaiden palatessa rintamalta heidän oletettiin palaavan rooleihinsa kotiäiteinä. Kirjassa ehdotetaan myös, että lopussa Annie häviää Frankille tarkoituksella, koska hän haluaa tuoda esiin naisen roolin epäkohtia. Tästä näkökulmasta musikaalia voitaisiin ajatella myös varhaisena feministisenä kannanottona. (Magee 2012, 331)

Musiikillisesti Annie Mestariampuja on erittäin monipuolinen. Kappaleiden tyylit vaihtelevat quickstep marssista valssiin sekä ragtimeen ja swingiin. Keskeisillä hahmoilla on musikaaleille tyypilliseen tapaan omat teemansa, jotka toistuvat sekä heidän laulamissaan lauluissa että välisoitoissa. Irving Berlinin kerrottiin olevan aluksi vastahakoinen musikaalin säveltäjäksi, koska hän pelkäsi, että musiikin toivottiin olevan "hillbilly"-tyylistä ajalle tyypillistä musiikkia. Kuitenkin tätä tyyliä voi musikaalissa

kuulla vain muutamassa kappaleessa. Loppujen lopuksi Berlinin käyttämä harmoninen rikkaus erottaa musiikin hänen pelkäämistään maalaistyylistä. (Magee 2012, 232)

Kuopion kaupunginteatterin Annie Mestariampuja -musikaalin ensi-ilta oli 10.9.2016. Suomennoksen on tehnyt Sami Parkkinen, ja musikaalin ohjasi Olli-Matti Oinonen. Teatterin kapellimestari Mika Paasivaara vastasi musiikin sovittamisesta ja ohjauksesta. Koreografina toimi Jouni Prittinen. Lavastuksesta ja puvustuksesta vastasi Mikko Saastamoinen, ja maskeerauksen suunnittelun teki Kaija Ilomäki. Produktiossa oli mukana myös Kuopion Sirkus, josta vastasi Emilia Tengvall.

2.2 Viulun rooli

Musiikillisesti viulun rooli orkesterissa oli kohtalaisen merkittävä. Solistisena melodiainstrumenttina suurin osa pääteemoista ja melodioista kuuluivat ainakin Paasivaaran sovituksessa yleensä aina joko viululle tai huilulle tai molemmille. Toki 15 vuotta orkestereissa soittaneena viulistina tämä ei tullut millään lailla yllätyksenä. Musiikaalissa oli myös useampi resitatiivinen paikka, jossa näyttelijöiden dialogia säesti ainoastaan viulu ja piano tai viulu ja harmonikka.

Alusta asti oli siis selkeää, että teksti tulisi osata hyvin ja soittamisen tulisi olla varmaa ja määrätietoista. Jonkin verran oli myös melodiaa, joka kaksinnettiin huilun korkeammalla oktaavilla. Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että intonaation kanssa piti olla erityisen tarkka ja huilistin kanssa piti sopia yhteisiä fraseerauksia niin, että melodia olisi mahdollisimman yhtenäistä.

3 HARJOITTELUKAUSI

Musikaalin harjoittelukausi orkesterin osalta kesti noin kuukauden. Ensimmäiset ja viimeiset treenit pelkän orkesterin kesken pidettiin 9.8.2016, ja ne olivat koko päivän kestävä tuplaharjoitukset (klo 10-18). Silloin päästiin ensituntumaan siitä, mitä yhteissoitto tulisi tällä kokoonpanolla olemaan. Näihin harjoituksiin osallistuivat kaikki eli viuluakin soitettiin kaksoimiehityksellä. Soitimme koko musikaalin kahteen kertaan läpi ja muistan, että omat tuntemukset olivat sinä päivänä todella jännittyneet ja tuntui, että en ihan päässyt vielä kaikkiin rytmikoihin mukaan. Kevyen musiikin soittaminen ei ollut minulle aivan uutta, mutta toki klassiseen tyyliin tottuneena musiikki oli tyyliltään vieraampaa ja vaikeammat rytmiset asiat ja haastavat tempot vaativat alkuun paljon työtä. Vaikka olin käynyt nuotit omien stemmojeni osalta läpi, en ollut vielä tajunnut harjoitella meitä varten laaditun harjoitteluäänitteen kanssa. Kun otin sen käyttöön, tulokset näkyivät heti. Seuraavissa harjoituksissa tempot ja rytmikat eivät enää olleetkaan niin haastavia.

Heti seuraavana päivänä siirryimmekin sitten jo oikealle näyttämölle. Meitä varten oli rakennettu korotettu lava muiden lavasteiden päälle. Emme siis soittaneet perinteisessä montussa ja minusta tämä oli varsin mainio ratkaisu. Kommunikointi lavalle oli helpompaa ja pystyimme seuraamaan tapahtumia tarkemmin. Näistä harjoituksista lähtien mukana olivat kaikki näyttelijät, tanssijat ja laulajat. Harjoituksia oli yhteensä 20, joista 3 oli valmistavaa harjoitusta ja 3 pääharjoitusta eli ns. kenraalia. Valmistavissa harjoituksissa ja pääharjoituksissa näytökset pyrittiin käymään läpi ilman keskeytyksiä. Kun ottaa huomioon, että nämä harjoitukset jaettiin toisen viulistin kanssa puoliksi, ei harjoituspäiviä loppujen lopuksi ollut kovin montaa. Itsenäinen työskentely oli siis todella tärkeää. Eihän harjoituksissa muutenkaan voinut enää omia asioita harjoitella, vaan stemmat piti kyllä osata jo heti ensimmäisestä päivästä lähtien.

3.1 Itsenäinen työskentely

Stemmat jaettiin orkesterille kesäkuussa ja aloitin harjoittelun saman tien. Itse asiassa olin aloittanut kuuntelemaan äänityksiä musikaalista jo heti keväällä, kun mukana oloni varmistui. Musiikin sovituksesta vastasi kapellimestarimme Mika Paasivaara. Huomasin heti, että viululla oli jonkin verran solistisia osia mm. kappaleiden aluissa ja joissain resitatiivisissa paikoissa. Muutenkin valtaosa teemoista ja melodioista oli kirjoitettu viululle. Se oli sekä voimavara että haaste. Melodian soittaminen on tavallaan helppoa, kun kaikki muut stemmat on rakennettu tukemaan sitä. Toisaalta se vaatii soittajalta myös suurta vahvuutta ja varmuutta.

Työskentelin yleensä niin, että kävin ensin stemmat rauhassa läpi ja tein samalla itselleni sopivat sormitukset ja jousitukset. Kun melodiat olivat suurin piirtein hallussa, siirryin harjoittelemaan kappaleita harjoittelua varten laaditun äänitteen kera. Vaikka äänite olikin hiukan ”jäykähkö”, oli siitä kuitenkin paljon hyötyä tempojen ja erikoisempien rytmikoiden sekä nopeiden siirtymien kanssa.

Monesti tempot olivat todellisuudessa laulajien kanssa hieman hillitympiä, joten pieni ylitempoon harjoittelu ei haitannut ollenkaan vaan lisäsi omaa reaktiokykyä valtavasti. Ylitempoon harjoittelu on hyväksi todettu harjoittelumetodi myös klassisen musiikin puolelta. Kokeilin harjoittelua myös metro-
nomin kanssa, mutta koin, että tässä tapauksessa harjoittelu-cd:stä oli suurempi hyöty.

3.2 Orkesterin työskentely

Orkesterin kanssa työskentelyn koin helpoksi. Suurin osa muusikoista oli alan ammattilaisia, joten kaikki osasivat omat työnsä ja kommunikointi oli vaivatonta. Harjoitukset etenivät yleensä soundcheckistä lähtien aikataulullisesti kuten varsinaisina näytösiltoinkin. Tässä vaiheessa harjoittelukautta tilanne näyttämön puolella oli jo sillä tasolla, että harjoitukset pystyttiin johtamaan aika lailla käsikirjoituksen mukaisesti ja illat etenivät yleensä musiikkinumero kerrallaan eteenpäin.

Orkesterin oli sijoitettu poikkeuksellisesti lavasteiden yläpuolelle, mutta kuitenkin niin, että meillä oli näköyhteys näyttämölle ja toisin päin. Kommunikointi kapellimestarin kanssa toteutettiin kuitenkin videomonitorien avulla. Minusta oli kiva, että pystyimme seuraamaan tapahtumia ja olin ainakin itse paljon paremmin mukana esityksessä, kuin jos oltaisiin istuttu alhaalla montussa. Myös näyttämön energia tarttui paremmin, ja tuntui, että yleinen tunnelma orkesterin kesken oli aina tosi myönteinen.

Näin suuri produktio vaatii yleensä varsin paljon äänentoistotekniikkaa ja vaikka olimmekin aitiopai-koilla, emmekä esimerkiksi täysin erillisessä huoneessa, oli kaikki soittimet tietenkin mikitetty. Jokaisella soittajalla oli myös kuulokkeet, joiden äänentoistoa pystyi itse säätämään omista pienistä miksauspöydistä. Tosin, esimerkiksi viulu ja huilu oli linkitetty yhteen niin, että miksaus oli molemmille sama. Ennen tätä produktiota olin soittanut jonkin verran kevyttä musiikkia mikkien ja kuulokkeiden kanssa, mutta on pakko myöntää, että tämä vaati minulta aika paljon totuttelua. Koska viulun intonaatio on välillä todella herkkää, on kuulokkeiden kanssa soittaminen erittäin haastavaa. Ratkaisin asian niin että pidin nappikuuloketta yleensä vain oikeassa korvassa niin, että viulua vasten olevalla korvalla kuulin itseni paremmin. Kuulokkeista tulevaa ääntä miksattiin huilistin kanssa lähinnä pianoa ja bassoa vahvistaen.

4 NÄYTÖSKAUSI

Musikaalin ennakkonäytös oli 9.9. ja ensi-ilta 10.9. Näytöksiä oli syyskaudella yhteensä 34 ja keväällä 20. Näytökset jaettiin harjoitusten tapaan suurin piirtein puoliksi. Toisen viulistin kanssa havaitsimme, että paras tapa meille oli jakaa näytökset viikonloppujen mukaan niin, että toinen teki aina kaikki yhden viikonlopun näytökset. Näin näytöksiä oli siis aina noin joka toinen viikonloppu. Tarpeen mukaan näytöskaudella pidettiin muutama korjaava harjoitus.

4.1 Rutiinit

Harjoituskaudella aikataulut koettiin tarkoituksella pitää hyvin samanlaisina kuin ne näytöspäivinäkin tulisivat olemaan, joten tietynlaiset rutiinit omaan tekemiseen syntyivät jo silloin. Näytökset alkoivat yleensä aina klo 19, ja soundcheck alkoi klo 18.35, joten yritin yleensä saapua soittoasemiin heti klo 18 jälkeen. Huomasin, että 20 min oli sopiva aika mikkien ja nuottien asennuksiin sekä käsien lämmittelyyn niitä kuitenkin väsyttämättä.

Soundchekissä soitettiin aina sama toisen näytöksen viimeinen musiikkinumero, koska kyseinen kapppale oli energialtaan erittäin sopiva ja siinä olivat mukana kaikki. Sen aikana pystyi tekemään viimeiset muutokset omiin kuulokkeisiin tulevaan ääneen. Soundchekin jälkeen oli yleensä noin 15 minuuttia ennen esityksen alkua. Itse yritin aina syödä jotain pientä välipalaa, sillä ensimmäinen näytös kesti noin 1,5 tuntia ja oman suoriutumisen kannalta minulle on tärkeää, että verensokerit pysyvät tasaisina.

4.2 Kommunikointi

Muusikaalin keskeisimmässä asemassa muusikkojen ja laulajien kommunikoinnin välillä on luonnollisesti kapellimestari. Yhteys näyttämölle luotiin kameroiden ja näyttöjen avulla. Näyttämölle oli siis tässäkin tapauksessa asetettu useampikin ruutu, josta näyttelijät näkivät jatkuvasti kapellimestarimme Mika Paasivaaran. Hän sen sijaan seurasi näyttämön tapahtumia omalta ruudultaan sekä liivenä näyttämön yläpuolelta, mikä meidän asetelmassamme oli tällä kertaa mahdollista. Joskus musikaaleja oli kuulemma toteutettu myös niin, että orkesteri on ollut omissa huoneissaan jopa aivan eri kerrroksessa kuin itse näyttämö. Kommunikointi on siis nojannut täysin kuulokkeiden ja äänen-toiston varaan, mikä ainakin oman kokemukseni mukaan musikaalisoitamisesta kuulostaa aivan mielipuoliselta. Itselleni on ainakin hyvin tärkeää kokea yleisön ja näyttelijöiden energiat ja autenttinen ääni.

Kommunikointi orkesterin kesken oli mielestäni vaivatonta. Kaikki seurasivat yleensä kapellimestaria kuten kuuluikin. Joskus jos sattui tilanteita, lähinnä harjoituksissa, että kapellimestari unohti näyttää lähdön osasi orkesteri toimia kollektiivisesti ja soitto aloitettiin hienosti ilman iskunnäyttäjää. Tämä kuvasi mielestäni hyvin bändin yhteistyötä ja yhteissoittotaitoja. Välillä huomasin, että näyttämön ja kapellimestarin välisessä kommunikaatiossa oli ongelmia. Tämä johtui varmaan siitä, että näyttelijöiden ei aina ollut mahdollista asettautua niin, että he olisivat nähneet kapellimestarin näyttämön ruuduilta. Silloin seurattiin tahtipuikkoa entistäkin tarkemmin, ja välillä mentiin ihan vaan intuitiolla. Mitä useampi näytös oli takana, sen rutinoituneemmin näyttelijät lausuivat merkkirepliikkinsä ja esitys toimi aina vaan paremmin.

Oleellista oli myös kommunikointi minun ja toisen viulistin kesken. Jos harjoituksissa tuli muutoksia, piti tiedon kulkea tietysti myös poissaoleville muusikoille. Se oli ihan täysin meidän kaksoimiehityksellä soittavien omalla vastuulla. Me viulistit kommunikoimme lähinnä sähköpostin välityksellä tai puhelimitse, jos asia oli kiireellinen.

4.3 Keskittyminen

Huomasin pian, että haastavinta teatterimuusikon työssä on jatkuva valppaana olo. Soittaminen yleensäkin vaatii keskittymistä mutta harvemmin mikään konsertti kestää yli 2,5 tuntia. Teatterissa myöskin sattuu ja tapahtuu kaikenlaista eli rutineihin ei voi tuudittautua. Aina pitää olla soittovalmiudessa, sattui mitä tahansa.

Rutinoituminen on muutenkin vähän huono juttu. Joka ikisessä näytöksessä pitäisi säilyttää samanlainen energia ja tekemisen meininki kuin esimerkiksi ensi-illassa. Ja kun takana alkaa olla toistakymmentä esitystä, se ei olekaan enää niin helppoa. Itse koin, että paras tapa tähän oli uppoutua näytelmään kuin katsoja. Jos aloin miettimään muita asioita ei soittamisestakaan meinannut tulla mitään. Kun seurasin jokaisen suoritusta ja näyttämön tapahtumia oli omakin tekeminen helpompaa.

4.4 Fyysinen rasitus ja palautuminen

Teatterimuusikon työ on usein pitkälti istumatyötä. Annie Mestariampuja -musikaalin kesto ilman väliaikaa oli noin 2,5 tuntia. Siihen kun lisätään vielä lämmittely ja soundcheck niin soittoaika menee lähemmäs kolmea tuntia. Toki soitto ei ole jatkuvaa, vaan välillä on pidempiäkin taukoja ja väliaika, mutta periaatteessa muusikon täytyy olla välittömässä soittovalmiudessa. Moni, itseni mukaan lukien, hyödyntääkin pienet tauot huomaamattomilla venyttelytuokioilla. Itse koin, että haastavinta työssä oli jatkuvassa valmiudessa oleminen. Yleensä asiat etenivät tuttuun tapaan ja aivot osasivat alitajuntaisesti ennakoida tarinan etenemistä, mutta välillä saattoi sattua kaikenlaista odottamatonta.

Näyttelijät unohtelivat vuorosanoja tai eivät seuranneet kapellimestarin merkkejä, ja se kuuluu asiaan. Kun virheitä sattui, kapellimestarin rooli korostui. Kun näyttämöltä ei kuulukaan esimerkiksi sovitua repliikkiä, joka markkeeraa musiikin alkua, kapellimestari arvioi salamannopeasti tilanteen ja orkesteri seuraa uskollisesti perässä.

Tylsimmät hetket olivat niitä, kun näyttämöllä käytiin pitkää dialogia tai monologia. Korotetulla parvella istuessa piti ottaa huomioon myös se, että yleisöllä oli suora näköyhteys orkesteriin, eli kaikki mitä parvella istuessasi teit, näkyi myös yleisölle. Paljon muuta ei siis voinut tehdä kuin istua paikoillaan ja koettaa hörppiä vettä mahdollisimman eleettömästi.

Näytöksen päätteeksi viimeisetkin voimat vei lopun encore numero, ja kun illalla pääsit kotiin, oli olo kaikkensa antanut. Rasitus oli fyysistä ja henkistä. Kaiken lisäksi iltaisin olit vielä sen verran esiintymisen jälkeisessä adrenaliinin vireyttämässä tilassa, että nukahtaminen ei onnistunut ainakaan pariin tuntiin. Ja välillä ”korvamadoiksi” muodostuneet musiikkinumerot saattoivat pyöriä päässä läpi yön. Onneksi näytöskaudella esitykset olivat yleensä perjantaisin ja lauantaisin ja yleensä työt koitettiin jakaa toisen viulistin kanssa niin, että jompikumpi oli paikalla aina joka toinen viikonloppu. Näytöksestä palautumiseen tehoi yleensä kunnon venyttely ja hiljaisuus.

4.5 Esiintymisjännitys ja yleisön vaikutus

Olen kärsinyt aina ihan todella kovasta esiintymisjännityksestä. Yleensä, kun soitan yhtyeessä tai orkesterissa en jännitä yhtä paljon, mutta koska Anniessa viululla oli paljon solistisia paikkoja ja tärkeitä lähtöjä tiesin, että jännitys tulisi olemaan läsnä. Alku oli haastavaa, mutta johdonmukaisen harjoittelun ja vahvan läsnäolon ansiosta huomasin pian, että varmuus omaan tekemiseen alkoi löytyä. Toki jännitykseen vaikutti positiivisesti myös se, että yhtye ei ollut varsinaisesti kovin näkyvällä paikalla ja yleisö jäi loppujen lopuksi aika etäälle. Kuitenkin aina, jos tiesi, että joukossa oli tuttuja, jännitys palasi hetkeksi. Uskon kuitenkin, että teatterivuodesta on ollut minulle suuresti hyötyä myös tällä saralla. Tunsin löytäväni omaan suoritukseeni rentoutta. Myös usko omiin kykyihin on varmasti tämän kokemuksen myötä kasvanut.

Teatterivuoden aikana opin ymmärtämään myös kuinka suuri vaikutus yleisöllä oli näyttämön puolella työskenteleviin näyttelijöihin ja muusikoihin. Yleisön vaikutus työryhmän keskinäiseen energiaan oli huomattavaa. Kun yleisö nauroi ja taputti ja reagoi näyttämön tapahtumiin, energia siirtyi näyttämön kautta myös meille muusikoille. Tunnelma oli välillä jopa käsin kosketeltavaa ja sen myös näki ja kuuli. Jos yleisön puoli oli vajaa ja vaisu, oli tekeminen esiripun toisella puolellakin sen mukaista.

4.6 Palaute

Palautetta soitosta saatiin yleensä välittömästi. Yleensä kuitenkin vain, kun jotain odottamatonta tapahtui tai kun teit virheen. Vaikka tämäkin tapahtui yleensä hyvässä hengessä, olisin kuitenkin kaivannut enemmän myös rakentavaa ja positiivista palautetta. Varsinkin, kun meitä opiskelijoita oli soittamassa useampikin. Sinfoniaorkestereissa soittaneena on varmaan tottunut siihen, että yleensä jousien fraseerukseen ja intonaatioon kiinnitetään aika paljon huomiota. Nyt näiden osalta jäi kyllä aika pitkälti oman harkinnan varaan. Piti vain luottaa siihen, että jos kapellimestarilla ei ole mitään kommentoitavaa niin kaikki on ok.

Välillä koko työryhmän kesken pidettiin yhteisiä palautetuokioita, mutta näiden keskiössä oli kyllä yleensä lähinnä näyttämöllä tapahtuvat asiat. Jäin kaipaamaan myös orkesterin keskinäisiä palaute hetkiä.

KUVA 1. Annie Mestariampuja -musikaalin työryhmä, Kuopion kaupunginteatteri 2017.

5 TEATTERIMUUSIKON TYÖNKUVA

5.1 Muusikot teatterissa

Itsensä puhtaasti teatterimuusikon työllä elättäviä muusikoita ei Suomessa oikeastaan enää ole. Muusikkojen vakituiset virat teattereissa poistuivat 1980 luvulla. Nykyään niiden tilalla on kapellimestarin virka tai yhdistetty muusikko -kapellimestari -virka. Kaikissa Suomen ammattiteattereissa ei ole kuitenkaan ole kapellimestarin virkaa, vaan sellainen palkataan tarpeen mukaan erikseen produktiokohtaisesti. Kapellimestarin työnkuvaan kuuluu yleensä laulajien harjoittaminen eli korrepetiittorin työ sekä orkesterin johtaminen ja mahdolliset sovitustyöt. Joissain tapauksissa korrepetiittori saatetaan palkata myös erikseen.

Musikaaleihin ja musiikinäytelmiin teatteri palkkaa erikseen tarvittavat muusikot. Teatterimuusikon työ vaatii monitaitoisuutta ja useamman instrumentin sekä tyylilajin hallintaa. Työnkuvaan kuuluu säännöllisen epäsäännölliset työajat, jotka painottuvat yleensä iltoihin ja viikonloppuihin. Tyypillisenä näytöspäivänä on yksi esitys päivällä ja yksi illalla. Muusikot osallistuvat produktion harjoitukseen vaatavuudesta riippuen 2-4 viikkoa ennen ensi-iltaa. (Kuosmanen 2005)

Toki teatterimuusikoiksi voidaan laskea myös esimerkiksi kansallisoopperan orkesterissa työskentelevät muusikot. Vaikka ooppera ja teatteri eivät olekaan aivan verrattavissa toisiinsa, muusikin rooli niissä on samankaltainen. Musiikki palvelee tarinankerrontaa. Sanna Heikkilän *Katse monttuun* (2016) artikkelissa kansallisoopperan viulisti Maija Linkola kertoo, että ”teatterimuusikko värittää draamaa, pelkkiä asiakaspalvelijoita me emme ole”. Esimerkiksi Linkolan kaltaiselle viulistille vakituinen työ kansallisoopperan orkesterissa on paljon realistisempi vaihtoehto kuin työ paikallisessa teatterissa.

Muusikoiden paikka näyttämöllä on tyypillisesti montussa. Se on syvennys lavan ja katsomon välissä. Sieltä kapellimestarilla on hyvät yhteydet näyttämön tapahtumiin ja näyttelijöihin. Toki joskus muusikoita saatetaan nostaa myös näyttämölle erilaisiin avustaviin tehtäviin. Esimerkiksi Viulunsoittaja katolla -musikaalissa Pielaveden kesäteatterissa koko musikaali lähti liikkeelle siitä, kun viulisti käveli pääteemaa soittaen näyttämön yläpuolella olevaa siltaa pitkin orkesterin korokkeelle. Rooli vaati jo pienimuotoista puvustusta.

Monttu on tyypillisin ratkaisu esimerkiksi oopperassa, mutta musikaaleissa orkesteri saattaa olla jopa aivan omassa erillisessä tilassaan. Se on monesti äänentoistoa vaativissa musikaaliorkestereissa teknisesti paras ratkaisu. Sillä vältetään mm. soiton vuotaminen näyttämön mikkeihin. Muutenkin tekniikka kuuluu oleellisesti teatterimuusikon työnkuvaan. Korva- ja tv-monitorit sekä mikit ovat arkipäivää. Uusimmissa musikaaleissa äänitekniikat yhdistelevät live -musiikkia musikaalien lisenssipakettiin kuuluvan taustanauhan kanssa. Se on yleistyvä tapa. (Heikkilä 2016)

5.2 Teatteri työyhteisönä

Itse koin teatterin työilmapiirin erittäin hyväksi. Yhteisöllisyys ja toisten huomioon ottaminen ja kannustaminen tuntuivat syntyvän varsinkin näyttämöporukan kesken aivan luonnostaan. Toki heillä harjoituskausi kesti pidempään ja muutenkin työskentely vastaanäyttelijöiden kanssa on tiiviimpää kuin orkesterin soittajilla.

Teatterilla työskentelevät ihmiset ovat samanhenkisiä taiteilijaluonteita ja voisi kuvitella, että välillä suuret tunteet ja persoonat ottavat myös yhteen, mutta itse en ainakaan sen kaltaista nähnyt ker- taakaan. Yleensäkin tämän kaltaisissa suurissa produktioissa yhteishenki ja tekemisen meininki on korkealla.

5.3 Koulutus

Tällä hetkellä ainoastaan Tampereen ammattikorkeakoulu tarjoaa musiikin tutkinto-ohjelmaa, jossa voit suuntautua musiikkiteatteriin. Pääaineena on silloin pop-jazzlaulu ja ammattinimikkeeksi tulee muusikko (AMK). Koulutusohjelman sisällön perusteella painotus on kuitenkin tanssissa, laulussa ja näyttelemisessä. Tampereella koulutetaan siis käytännössä lähinnä näyttämöpuolen moniosaajia. Varsinaista teatterimuusikkolinjaa siellä ei vielä ainakaan ole. Toki henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan voi jonkin verran valita opintoja myös omien mielitymysten mukaan. Suunnitelmana ilmeisesti kuitenkin on, että tulevaisuudessa olisi mahdollista kouluttautua esittävän säveltaiteen opintopolun kautta musiikkiteatteriin erikoistuneeksi muusikoksi. (Särkiö 2017)

Musiikkiteatterin koulutuksen puutteeseen on Suomessa herätty. Taideyliopisto aloitti syksyllä 2018 pilottihankkeen, jolla musiikkiteatterikoulutusta pohjustettiin. Tavoitteena oli kartoittaa opiskelijoiden valmiuksia ja toiveita. Tuloksena syntyi 10-30 opintopisteen musiikkiteatterin sivuainekokonaisuus, joka on suunnattu maisterivaiheen opiskelijoille. Seuraavat soveltuvuuskokeen perusteella valitut opiskelijat aloittavat musiikkiteatterin opintokokonaisuuden syksyllä 2019. Ehkäpä tästä syntyy jatkossa jotain myös tulevaisuuden teatterimuusikoille. (Taideyliopisto 2019)

Koen itseni vahvaksi viulistiksi. Vuosien saatossa olen lähes poikkeuksetta istunut aina orkestereiden ykkösviuluissa ja minulle on tarjottu lukuisia mahdollisuuksia päästä soittamaan erilaisissa kokoonpanoissa ja tapahtumissa ja ammattiorkestereiden sijaisuuksissa. Tästä huolimatta pinnan alla on aina ollut pientä epävarmuutta omasta osaamisesta ja olen aina vähätellyt taitojani itselleni ja muille. Varsinkin viime vuosina epävarmuus sai minusta niin suuren yliotteen, että esiintyminen ja opiskelu alkoi tuntua suorittamiselta. En enää nauttinut soittamisesta ja sen myös näki ja kuuli. Ennen teatterivuotta olinkin päättänyt pitää taukoa opinnoistani ja miettiä samalla mitä tulevaisuudeltani toivoin. Päätin kuitenkin ottaa pestin vastaan, sillä ajattelin että se olisi hyvä keino ylläpitää soittotaitoa sekä kenties löytää uudenlaista iloa musiikista. Ja sitä se totisesti olikin. Musikaalimusiikki oli minulle suuri loikkaus pois klassisen musiikin sääntöjen ja rajoitusten maailmasta. Pääsin soittamaan lahjakkaiden ammattilaisten ja opiskelijoiden kanssa enkä muista milloin yhteisoitto olisi ollut yhtä hauskaa. Toki erilaiset rytmit ja tyylien nopea muuttuminen olivat alkuun todella haastavia, mutta huolellisella työskentelyllä pääsin mielestäni varsin nopeasti vauhtiin mukaan. Valehtelematta joka ikisessä näytöksessä oli ainakin omalta osaltani aitoa soittamisen iloa.

Tämän produktion myötä muusikkouteni kehittyi huomattavasti. Mielestäni myös aiemmin mainitsemani tavoitteet täyttyivät. Bändissä soittaminen kehitti erityisesti yhteisoittotaitoja sekä kommunikointitaitoja. Sain omaan soittooni sitä varmuutta ja rentoutta mitä produktion lähtiessäni toivoin saavuttavani. Teatterimuusikon työnkuva tuli myös erittäin tutuksi ja työn henkinen ja fyysinen vaativuus tuli itselleni jopa pienenä yllätyksenä. Koen myös, että itsevarmuuteni kasvoi ja tätä kautta pahin esiintymisjännitys on lievittänyt.

Teatterilla työskentely toimi varsin opettavaisena työharjoitteluna. Teatterimuusikon työn erityispiirteet ja työn tekniset vaatimukset tulivat tutuiksi. Pääsin työskentelemään alan ammattilaisten kanssa ja luomaan suhteita myös tulevaisuuden työmarkkinoita varten. Sain myös realistisen kuvan siitä, millainen teatteri on työpaikkana ja minkälainen joukko musikaaliproduktion taustalla pyörii. Sen lisäksi laajensin omaa osaamistani ja pääsin myös kokeilemaan jotain hyvin erilaista kuin mitä tämän hetkinen koulutukseni yleensä tarjoaa. Toivon, että vastaavaa yhteistyötä kaupunginteatterin kanssa tarjotaan opiskelijoille myös jatkossa. Osaamista ja intoa kyllä varmasti löytyy.

LÄHTEET

DALLAPICCOLA-HERVE 1977. Otavan iso musiikkitietosanakirja. Helsinki: Otava.

HEIKKILÄ, Sanna 2016. Katse monttuun. Rondo Classic 3/2016, 40-43.

KUOSMANEN, Ilkka 2005. Teatterimusikon koti on montussa. Etelä-Suomen sanomat [verkköjulkaisu]. [viitattu 2019-05-05.] Saatavissa: <https://www.ess.fi/arkisto/2005/04/12/teatterimusikon-koti-on-montussa>

LAINEN, Päivi 2018. Tieto- ja kuvapalvelun tutkija. Teatterimuseo. Kysy museolta-verkosto [verkköjulkaisu]. [viitattu 2019-04-14.] Saatavissa: <https://kysymuseolta.fi/teatterimuseo/#!id=136>

MAGEE, Jeffrey 2012. Irving Berlin's American Musical Theater. New York: Oxford University Press.

SÄRKIÖ, Auli 2017. Tampereella koulitaan musiikkiteatteritoivoja. Rondo Classic 4/2017, 38-43.

Musiikkiteatterin opintokokonaisuus. Taideyliopisto. [viitattu 2019-14-05.] Saatavissa: <https://www.uniarts.fi/musiikkiteatterin-opintokokonaisuus>